प्रारम्भिक सिकाई तथा विकास मापदण्ड
(Early Learning and Development Standards)

१. ELDS के हो ?

४८ देखि ६० महिनाका वालवालिकाहरुको शारिरीक, सामाजिक तथा संवेगात्मक, वौद्धिक, भाषिक र साँस्कृतिक विकासको स्तरीकरण गर्ने राष्ट्रिय मापदण्ड हो

२. यो किन आवश्यक छ ?

- वालवालिकाहरुका विभिन्न विशिष्ट पक्षहरुको न्यूनतम विकासको सुनिश्चितताको लागि अधिकतम प्रयास गर्न,
- वालवालिकाहरुको क्षेत्रगत विशिष्ट पक्षहरुको विकासको मापन रेकर्ड राख्न,
- सम्बन्धित सवै पक्षहरुलाई सुसूचित गर्दै उनीहरुको क्षमता तथा सहयोग अभिवृद्धि गर्न
- प्रारम्भिक वाल विकास (ECD) कार्यक्रमहरुमा एकरुपता ल्याउन,
- (ECD) को पाठ्यक्रम समय सापेक्ष वनाउन,
- (ECD) कार्यक्रमहरुको अनुगमन तथा मूल्यांकन व्यवस्थीत गर्न,

३. यस ELDS भित्र के के छन् ? ....तल दिएको तालिकामा उल्लेख गरिए बमोजिमका कुराहरु छन् ।

क्षेत्र	उपक्षेत्र	विशिष्ट पक्ष	सिकाई वातावरण तथा क्रियाकलापहरु	विकासका सूचकहरु
१. शारिरीक विकास	शारिरीक विकास	स्थूल अंगको विकास	सामग्रीहरु सहितको समन्वयकारी क्रियाकलापहरु गराउने जस्तै : चढ्ने/ओर्लने, सिधा/गोलो घेरामा शरिर तन्काई खेल्ने, दौड्ने, उफ्रने, सन्तुलन मिलाउने	फल्याकमा ३ मी. सम्म हिड्ने, निहुरीएर खुट्टा छुने, ३ किलो वजन १-२ मी. लैजाने, १० मी.सम्म हिड्ने, १० पाईला सम्म उफ्रने, १ मी. सम्म वल फाल्ने र समात्ने
		सुक्ष्म अंग/मांस पेशीको विकास	आँखा र औलाको समन्वय देखिने क्रियाकलापहरु गराउने	च्यात्ने, काट्ने, उन्ने र टाँक लगाउने, चित्र भित्र रंग लगाउने, तुना लगाउने
		ईन्द्रिय अंगहरुको विकास	विभिन्न आवाजहरु पहिचान गर्न लगाउने, स्पर्स गराउने, अवलोकन गराउने, सुघाई/स्वाद छुट्टाउन लगाउने	आवाजहरुको नक्कल, ताल अनुसारको चाल, चिसो/तातो, गन्ध र स्वाद थाहा पाउने, खस्रो/चिप्लो, छुट्टाउने
	स्वास्थ्य	तन्दुरुस्ती	स्वास्थ्य परिक्षणको रेकर्ड राख्ने, आराम लिने वानी बसाल्ने	खोप लिएको, आराम लिएको, फुर्तिलो, हँसिलो देखिने
		सरसफाई (व्यक्तिगत)	© वाट व्यक्तिगत सरसफाईका क्रियाकलापहरु गराई वानीको विकास गराउने	सफा, सुग्घर (कपाल, नङ, दाँत, छाला, कपडा) देखिने चर्पीको प्रयोग गर्ने गरेको
		सरसफाई (वातावरणीय)	© बाट वातावरणीय सरसफाईका क्रियाकलापहरु गराई वानीको विकास गराउने	जुत्ता वाहिर, डस्टवीनको प्रयोग, कोठाको सफाई, धारा/पानी, वोटविरुवाको जर्गेना गरेको
		सुरक्षीत अभ्यास (व्यवहार)	खतरावाट बच्ने तरीका र सडकका नियमहरु बताउने/अभ्यास गराउने, सरुवा रोगहरुको वारेमा केही जानकारी दिने	हानीकारक वस्तुबाट बच्ने जस्तै : हतियार, औषधी, बिजुली, खतराको चिन्ह र सडक काट्न जान्ने
	पोषण	खानाखाने वानी	खाना खान प्रोत्साहित गर्ने र यसका तरिकाहरुको अभ्यास गराउने	कम्तिमा ५ पटक खाने वानी, खाना राम्ररी चपाएर नहतारीकन खेर नफाली खाने, उमेर अनुसारको तौल
२. सामाजिक तथा संवेगात्मक विकास	सामाजिक विकास	वयस्क/साथीहरु वीच सम्बन्ध	© द्वारा अन्तरक्रिया र आदरभाव झल्कने अभ्यासहरु गराउने	सवैसंग सौहार्द सम्बन्ध देखाउने, अन्तरक्रिया/अभिवादन/ आदर गर्ने र सहयोग लिने/दिने
		जीवनपयोगी सीप	सामानहरु तथा सामग्रीहरु ठीक ठाउँमा राख्न सिकाउने, नेतृत्व विकास गराउने, कामको जिम्मा/हौसला प्रदान गर्ने	कम्तीमा दुईवटा निर्देशनको पालना गर्ने, सामानहरुको स्याहार गर्ने, विभिन्न क्रियाकलापहरुमा सहभागी हुने
		सहयोग/ सहकार्यता	© द्वारा आवश्यक सूचकहरुको विकास गराउने जस्तै : अनुमतिवाट सामानहरुको लेनदेने गराउने	अनुभव विचारको आदान प्रदान गर्ने, मिलीजुली र पालैपिलो गर्ने
		सामाजिक व्यवहार	तारीफ गर्ने, धन्यवाद दिने, स-साना भ्रमणहरु गराउने	घुलमिल/क्षमाशिल हुने, उचित व्यवहारप्रति सचेत हुने
	संवेगात्मक विकास	स्व:अवधारणा	© द्वारा स्वयमको वारेमा वताउने मौका/वातावरण दिने	नाम, उमेर, लिङ्ग, मनपर्ने/नपर्ने, सक्ने काम, ईच्छा आदि वताउने
		संवेग प्रकट	कथा/घटनाको व्याख्या हाउँभाउँ र अभिनय वाट गर्ने/गराउने	अरुको कुरा बुझ्ने/महत्व दिने, ताली बजाउने, डर, रिस चिन्ता गर्ने
		संवेगात्मकसुरक्षा/ आत्मविश्वास	समूहगत विभिन्न क्रियाकलापहरु गर्ने वातावरण मिलाई दिने	छलफल तथा सहभागितामा सुरक्षित एवं आत्मविश्वासी देखीने
		संवेगहरुको सन्तुलन	सकारात्मक/नकारात्मक संवेगहरु प्रकट गराउने र त्यसका फाईदा/वेफाइदाहरु वताईदिने	पालो पर्खने, सहायता लिने/दिने, अबस्था अनुसारको संवेग प्रकट गर्ने, नकारात्मक भावना घट्को
३. वौद्धिक विकास	संज्ञा नात्मक विकास	वौद्धिक सीप तथा सिकाई प्रक्रिया	पजल तथा डोमीनोको खेलहरु, घटनाक्रमका कथाहरु भन्ने, वार/महिनाका चार्टहरुको प्रयोग गराउने	एकाग्रता, खोज, लगनशीलता, चुनौतीको सामना, तर्क, कारण, उपाय, प्रतिफलको अनुमान, घटनाको सम्झना गर्न सक्ने
	वौद्धिक विकास	वर्गीकरण तथा क्रम मिलाउने	नाप, आकार, प्रकार सम्बन्धी विभिन्न क्रियाकलापहरु गराउने	आकार/नापको ज्ञान देखाउने, ज्यामितिय आकार चिन्ने/ भन्ने, मुख्य रङ्गहरु चिन्ने, वस्तुहरुको क्रम र वर्गीकरण गर्ने
	वौद्धिक ज्ञान (वैज्ञानिक खोज)	आकाश तथा मौसम	मौसमका चार्टहरु, चित्रहरु, गीतहरु, कथाहरु आदिको प्रयोगवाट विभिन्न क्रियाकलापहरु गराउने	मौसमका विशेषता भन्ने जस्तै: घाम, पानी, तारा, बादल र लुगा (मौसम अनुसारको), छाताको प्रयोग गर्न जान्ने
		सजीव र निर्जीव वस्तुहरु	© को प्रयोग सहित वरीपरीका वस्तुहरु, वोटविरुवा तथा पशुपन्छीको अवलोकन गराउने	शरीरका अंगहरुको नाम, संजीव/निर्जीव छुट्टाउन र कम्तीमा ३-३ वटा विशेषता भन्न, वासस्थान वताउन सक्ने
		वस्तुहरु (पदार्थहरु)	दैनिक प्रयोगका वस्तुहरुवाट डुब्ने, तैरीने चीजहरुका खेल खेलाउने	दैनिक प्रयोगको वस्तुहरु चिन्ने/वर्गीकरण गर्ने, पानीको प्रयोग, डुब्ने, पग्लने, जम्ने कुराहरु बुझ्ने/बताउने
		प्रविधी	टी.भी.,रेडियो, फोन, कम्प्युटर, कुटो, कोदालोवारे छलफल गर्ने	दैनिक प्रयोगका उपकरण र औजारहरुको नाम र काम भन्ने

		यातायात	सम्बन्धित खेलौना, चित्रहरुको वारेमा छलफल गर्ने/गराउने	उपलब्ध यातायातका कम्तीमा ३ वटा साधनको वारमा वताउने
		दुरी तथा दिशा	© द्वारा उल्टा क्रियाहरु जस्तै: माथि/तल, दायाँ/वायाँ, अगाडी/पछाडी, टाढा/नजीक, भित्र/वाहिर गराउने	दिशा, दुरी, स्थान र अवस्थितीको वारेमा वताउने
		समयको अवधारणा	© द्वारा दैनिक कार्य तालिका/क्यालेन्डरको प्रयोग गर्ने/गराउने	विहान/दिउँसो/वेलुका, दिन/रात, हिजो/आज/भोली, वार/महिना भन्ने
	गणित	संख्या	ढुंगाहरु, गेडागुडीहरु आदिको प्रयोग गरि © द्वारा सिकाउने	०-९ सम्म चिन्न, लेख्न, धारणा र धेरै/थोरै वताउने, गन्ने
		नाप तौल	लठ्ठी, काठका टुक्राहरु, डोरी, धागो, कपडा आदिको प्रयोगवाट नापतौलका विभिन्न क्रियाकलापहरु गराउने	लम्बाई, तौल, मात्रा, लामो/छोटो, अग्लो/होचो, नाप लिने र वताउने
		सिर्जनशील कला	विभिन्न प्रकारका नमूनाहरु वनाउन सिकाउने	चित्र कोर्न, कागज/माटोको समग्री/सामानहरु ब्नाउने, रङ्गाउने
	सिर्जनशीलता	परिकल्पना, नाटक र अभिनय	© को प्रयोगवाट कथा/घट्ना अनुसारको अभिनय गराउने	कथा वा कल्पनाको पात्रको अभिनय गर्ने, अपुर्ण कथा पुर्ण गर्ने, वास्तविक र परिकल्पनाको फरक भन्ने
		संगीत र चाल	विभिन्न क्रियाकलापहरु जस्तै : भाडा भित्र ढुङ्गा/गेडागुडी राखी हलाउने, बट्टाहरुलाई लठ्ठीले ठोक्ने आदि	विभिन्न सामग्री (छिन्न बाजा, विर्को, नली) वाट संगीत निकाल्ने, स्वर तथा अङ्गहरु सांङ्गितिक धुनमा प्रयोग गर्ने
	सञ्चार	सुनाई	विभिन्न प्रकारका आवाजहरु सुनाउने, नक्कल गराउने, निर्देशन अनुसार कार्य गर्ने (नाकछोऊ...), कथाहरु सुनाउने	आवाजहरु छुट्टयाउने, भाषा बुझ्ने/सुन्ने/जवाफ दिने, निर्देशन पालना गर्ने, १०-१५ मिनेट सम्म कथा सुन्ने
४. भाषिक विकास		व्यक्तिसंग संचार/अन्तरक्रिया	कथा र नाटकका वोल्ने विषय दिने, कथाहरुमा प्रश्न सोध्ने	स्पष्ट बोल्ने, उपयुक्त शब्दहरुको प्रयोग गर्ने, कुराकानी र प्रश्न/उत्तर गर्ने, विचार भन्ने, पालो पर्खने, आदर देखाउने
	साक्षरता	पूर्व पढाई	चित्रकथा पढन सहयोग गर्ने, जोडा मिलाउने खेल खेलाउने, औला सारेर पढ्न लगाउने	चित्रकथाहरु बुझ्ने, विश्लेषण गर्ने, चित्र र शब्द मिलाउने, अक्षरहरु चिन्ने
		पूर्व लेखनअभ्यास	माटो, हावा, वालुवा र कालोपाटी कोर्न प्रोत्साहन गर्ने	चित्र बनाउने, ढाँचाहरु सार्ने, अक्षर कोर्न सक्ने आदि
५. सांस्कृतिक विकास	राष्ट/राष्ट्रियता	विविधतामा एकता	© द्वारा राष्ट्रिय चिन्हरु, नक्सा, झण्डा, गीत प्रयोग गरी नेपालीपन र राष्ट्रियता सिकाउने	जनजाती, भाषाभाषी, सस्कृति, विभिन्न ठाउँका बसोबासी, राष्ट्रिय चिन्हहरु र राष्ट्रिय गीतको कदर गर्ने
	मुल्य/मान्यता	परिवार र समुदाय	उनीहरुको मूल्य र मान्यता, चाडपर्वहरु, रुची, खुबी, इच्छा, गर्न हुने /नहुने आदिको वारेमा छलफल गराउने, तिर्थस्थल लैजाने	आफ्नो र परिवारको परिचय दिने, जन्म दिन, चाडपर्व, भोज र विवाहमा सरिक हुने, लुगाकपडा, गरगहना, स्थलहरुको वारेमा वताउने

नोट : © ले संकेत गर्ने क्रियाकलापहरुमा कथाहरु, गित, नाटक, अभिनय, खेलहरु र सामग्रीहरुमा चित्र, चार्ट, पजल, डोमीनो, खेलौना आदि पर्दछन ।

****

ARNEC
Asia-Pacific Regional Network for Early Childhood

Global Leaders for Young Children
WORLD FORUM FOUNDATION™

INTERNATIONAL CHILD RESOURCE INSTITUTE
NEPAL

****